

ИЗБОР НА СКАЛА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА СТИЛА НА УЧЕНЕ

Юрий Клисarov

Технически университет – София, Факултет – Сливен

Резюме. В статията се представят резултатите от сравнително изследване на оценъчните скали за диагностика на стила на учене на Дейвид Колб и Хъни-Мъмфорд. Стилът на учене е комбинация от интелектуални, емоционални, физически, социални елементи, които дават възможност на учещия да възприема, да съхранява, да използва знания и умения. Тази комбинация е уникална за всеки индивид. Стилът е винаги динамичен, тъй като се хармонизира с изискванията на конкретна учебна ситуация, което позволява гъвкаво и адаптивно поведение. За разлика от когнитивния стил стилът на учене определя действията на субекта в дидактически организирана среда. Така той непосредствено зависи от обучаващата технология, от стила на преподаване, от предявяваните изисквания, от статуса на училището. На основата на статистически анализ, осъществен посредством корелационен и вариационен анализ, се констатира, че по-прецизен инструмент за оценяване на стила на учене е скалата на Дейвид Колб.

Keywords: learning style, Kolb's Learning Style Inventory, Honey-Mumford's Learning Style Inventory, student's academic achievement

Новата парадигма в образованието поставя учещия в центъра на педагогическия процес. Това означава изучаване на индивидуалните особености на познание и учене като ръководен принцип в проектирането на обучението. Познанието за стила на учене дава възможност да се разкрие потенциалът на всеки индивид, да се развият способностите му за учене, което е предпоставка за успешно обучение. От друга страна, това води до понижаване на напрежението в учебния процес, снижава фрустрацията на учителите и учениците, повишава самочувствието и подобрява Аз-концепцията на обучаемите, подобрява психичния климат на обучение и взаимодействие между участниците в обучението.

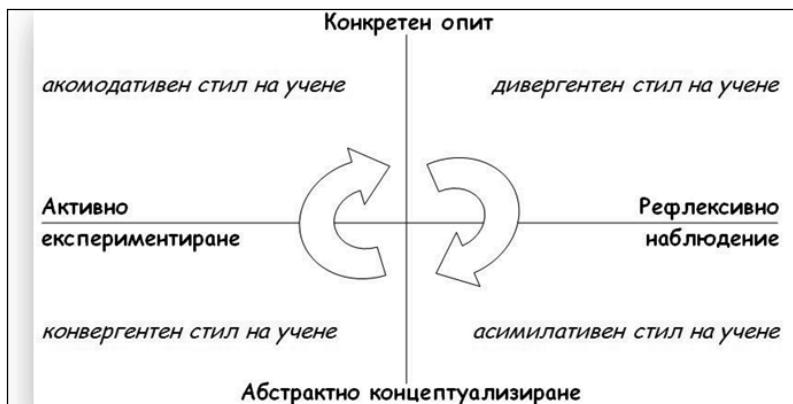
Терминът „стил на учене“ широко се използва в педагогиката и психологията от 30-те години на XX век. Между 1940 г. и 1970 г. различни учени разработват типологии на стила, но в собствен контекст, независимо един от друг, което води до голямо разнообразие в описанието на стилове. В литературата се срещат различни определения на стила на учене. Най-често се цитира това на К. Корнет: „Стилът на учене е композиция от познавателни, афективни и психологически характерис-

тики, които са сравнително стабилни индикатори за това, как учещият възприема, взаимодействия и отговаря на учебната обкръжаваща среда“ (Cornett, 1983).

Ив. Иванов приема тезата, че стилът, това са „различните пътища, по които хората мислят и се учат“. Всеки човек изработва и използва специфичен подход към ученето. Различията в индивидуалните стилове се определят от три характеристики:

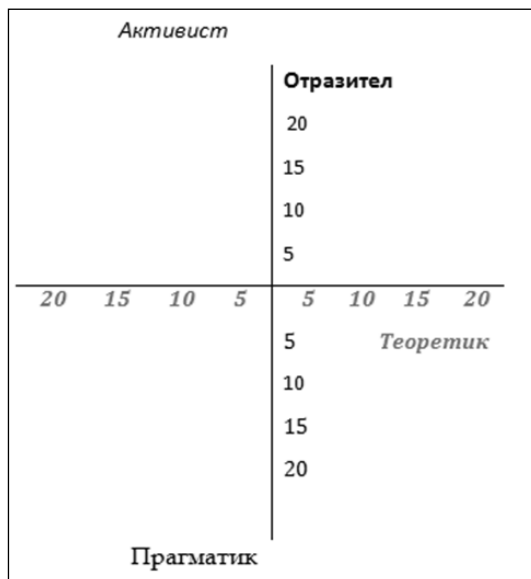
- познание – начин за придобиване на информация;
- осмисляне – обработване на информацията;
- мотивация и емоции – вземане на решения, ценности и емоционални предпочитания (Иванов, 2004).

На фона на многобройните теории за стила на учене и инструментите за оценяване е необходимо да се избере *скала за оценяване на индивидуалния стил на учене*. В изследване, проведено в Технически университет – София, Факултет – Сливен, през 2011 г., *за първи път се апробираха оценъчните скали* по Въпросника на Д. Колб и този на Хъни-Мъмфорд. И двете скали определят стила на учене на основата на Теорията за експериенциалното учене, разработена от Дейвид Колб. Скалата за оценка на Д. Колб е най-често използвана и цитирана в научните изследвания, а тази на Хъни-Мъмфорд е популярна във Великобритания. Въпросникът на Д. Колб включва девет групи от четири твърдения, всяко от които изразява предпочитание към един от основните типове учене: конкретен опит, рефлексивно наблюдение, абстрактно концептуализиране и активно експериментирание. Съчетанието на два типа учене от дименсиите възприемане на информация и преработването ѝ определя стила на учене, който може да бъде: акомодативен, дивергентен, асимилативен и конвергентен (Фигура 1).

Фигура 1. Стиливе на учене според модела на Д. Колб

Въпросникът на Хъни-Мъмфорд включва осемдесет твърдения, които отразяват предпочитания към ученето. От тях по двадесет съответстват на всеки от четирите стила на учене по типологията на Хъни-Мъмфорд: активист, отразител, теоретик, прагматик. Респондентите маркират онези твърдения, с които са по-скоро съгласни, отколкото несъгласни. Предпочитанията, съответстващи на четирите стила, се сравняват. Най-големият брой предпочитани твърдения определят индивидуалния стил на учене (Гюрова, 1997). На *Фигура 2* е представена координатна система, на която се нанасят резултатите за всеки стил на учене.

Фигура 2. *Стилове на учене според модела на Хъни-Мъмфорд*

Изследването е проведено с извадка, включваща 63-ма студенти от първи курс на Технически университет – София, Факултет – Сливен, изучаващи дисциплината „Педагогика“. Това е част от проведен формиращ дидактически експеримент.

Статистически анализ на резултатите от проведеното изследване

Статистическата обработка на масива от данни показва, че в много от случаите се наблюдава разминаване в оценката на стила на учене на едни и същи студенти, диагностицирани по двете скали. Както се вижда от Таблица 1 по-долу, най-високите стойности на средната аритметична и на стандартното отклонение за конвергентен стил, съгласно оценъчната скала за стила на учене на Д. Колб, отговарят на квадранта за този стил, а именно конкретен опит и активно

експериментиране, т.е. лява, западна половина. Резултатите, получени по оценъчната скала на Хъни-Мъмфорд, посочват, че най-високите стойности са за Отразителя и Активиста, които се намират в горната, северна част на цикъла. Наблюдаваното несъответствие прави трудни за тълкуване резултатите.

Таблица 1. Дескриптивна статистика на конвергентния стил спрямо оценъчните скали на Д. Колб и на Хъни-Мъмфорд за стиловете на учене

		КО	РН	АК	АЕ	Активист	Отразител	Теоретик	Практик
Конвергентен	M	15,29	12,24	12,14	14,67	8,10	10,76	8,05	7,81
	SD	4,77	3,18	4,21	5,83	2,91	4,06	3,34	3,92

Легенда на съкращенията в Таблица 1:

КО – конкретен опит

РН – рефлексивно наблюдение

АК – абстрактно концептуализиране

АЕ – активно експериментиране

M – средноаритметична величина на разпределение

SD – стандартно отклонение.

Корелационният анализ на двете методики за диагностициране на стила на учене показва статистически значима връзка между двете променливи. Силата на тази връзка, както се вижда от Таблица 2, е в повечето случаи слаба, като зависимостта между двете променливи варира от умерена до слаба. По-важното е, че тя е положителна, т.е. оценката по скалата на Д. Колб е толкова надеждна, колкото и тази по Въпросника на Хъни-Мъмфорд.

Таблица 2. Корелационен анализ на методиката на Д. Колб и на методиката на Хъни-Мъмфорд

1	Конкретен опит – Активист	0,353	УМЕРЕНА	положителна
2	Абстрактно концептуализиране – Практик	0,314	УМЕРЕНА	положителна
3	Активно експериментиране – Активист	0,309	УМЕРЕНА	положителна
4	Рефлексивно наблюдение – Отразител	0,150	СЛАБА	положителна
5	Абстрактно концептуализиране – Теоретик	0,144	СЛАБА	положителна
6	Абстрактно концептуализиране – Активист	0,049	СЛАБА	положителна
7	Активно експериментиране – Практик	0,048	СЛАБА	положителна
8	Абстрактно концептуализиране – Отразител	0,011	СЛАБА	положителна
9	Активно експериментиране – Теоретик	0,003	ЛИПСВА	-
10	Конкретен опит – Отразител	-0,463	УМЕРЕНА	отрицателна
11	Рефлексивно наблюдение – Активист	-0,233	СЛАБА	отрицателна
12	Конкретен опит – Теоретик	-0,172	СЛАБА	отрицателна
13	Рефлексивно наблюдение – Теоретик	-0,161	СЛАБА	отрицателна

14	Активно експериментиране – Отразител	-0,153	СЛАБА	отрицателна
15	Рефлексивно наблюдение – Практик	-0,138	СЛАБА	отрицателна
16	Конкретен опит – Практик	-0,052	СЛАБА	отрицателна

Таблица 2 представя данните от извършения корелационен анализ на скалите за оценка на стиловете на учене по Д. Колб и Хъни-Мъмфорд. Сравнението е извършено, като всеки стил на учене по скалата на Хъни-Мъмфорд последователно е съпоставен с всяко едно от четирите основни предпочитания на учащия към учебната среда, при съчетаването между които се определя стилът на учене по Д. Колб. Изчислен е коефициентът на корелация между всеки стил на учене по Хъни-Мъмфорд и всяка възможна позиция по скалата на Д. Колб. Получават се шестнадесет двойки променливи. За тринадесет от тях определената корелационна зависимост съответства на Теорията за експериенциалното учене. Несъгласуваност с нея се отбелязва в ред шест (абстрактна концептуализация – Активист), за която двойка е определена слаба, но все пак положителна корелация, независимо че тези две променливи са диаметрално противоположни. В десети ред е представена зависимостта между променливите Конкретен опит и Отразител като *умерена отрицателна*, а според теорията би трябвало да бъде положителна, тъй като Отразителят предпочита да получава информация от личния си опит и наблюдение. Несъответствие с теорията за учене чрез опит се забелязва и в ред 13, където е изразена зависимостта между Рефлексивно наблюдение и Теоретик. Тя е слаба, отрицателна, а според теорията би трябвало да бъде положителна, тъй като Теоретикът предпочита да преработва информацията рефлексивно. Определените корелационни зависимости между двете оценъчни скали и тяхното несъответствие с теорията за експериенциалното учене не са толкова съществени. Вероятно се дължат на неточности и неясноти при попълване на въпросниците от респондентите.

Констатираните разминавания в диагностиката на стила на учене по двете оценъчни скали, както и частичната несъгласуваност между тях налагат съобразяване с други критерии за двата инструмента, а именно критериите за консистентност и надеждност. За скалата на Д. Колб коефициентът на вътрешна консистентност и надеждност (Алфа на Кронбах) е най-висок. Стойностите са в диапазона от 0.82 – за конкретен опит, до 0.83 – за абстрактно концептуализиране; 0.78 – за активно експериментиране, и 0.73 – за рефлексивно наблюдение (Уайт, 1996).

От проведеното изследване за определяне на оценъчна скала за стил на учене могат да се направят следните **изводи**:

– Скалата на Д. Колб се характеризира с най-висок коефициент на вътрешна консистентност и надеждност (Алфа на Кронбах).

– Диагностиката по Д. Колб се счита за по-прецизна, защото се съпоставят два параметъра, докато тази по Хъни-Мъмфорд отчита само броя точки по осемдесетте твърдения от Въпросника.

– Най-подходяща се явява оценъчната скала на Д. Колб за диагностициране на стила на учене.

Следователно, всички тези съображения дават основание **да се избере и използва като най-прецизна оценъчната скала на Д. Колб за определяне на индивидуалния стил на учене.**

ЛИТЕРАТУРА:

- Гюрова, В., Г. Дерменджиева, Е. Георгиев, С. Върбанова. (1997). *Про-вокацията учебен процес*. София: Аскони, сс. 57–60.
- Иванов, И., *Стилове на познание и учене. Теории. Диагностика. Етнически и полови вариации в България*. (2004). Шумен: УИ „Епископ К. Преславски“, сс. 11-13.
- Корнет: Cornett, C. (1983). What You Should Know About Teaching and Learning Styles, Bloomington, In: Phi Delta Kappa, p. 9.
- Уайт, М., Каролик, Д., Тайлор, М.: Whyte, Karolick, and Taylor. (1996). Cognitive learning styles and their impact on curriculum development and instruction. Department of Education (ERIC Document Reproduction Service N ED 397 846).

COMPARATIVE ANALYSIS OF TWO LEARNING STYLE INVENTORIES

Abstract. The aim of the study is to compare Kolb's Learning Styles Inventory and Honey-Mumford's Learning Styles Questionnaire. Statistical analysis based on correlation, mean and standard deviation determine David Kolb's Learning Styles Inventory as a more precise tool for diagnosing personal learning style. The present paper presents the results of that comparative analysis on the grounds that learning style is dynamic and unique in a particular learning environment. What is more, students' behavior is predetermined not only by the corresponding learning style in a pedagogically organized environment but by educational technology, style of teaching, status of the educational establishment as well as contemporary requirements. The combination of intellectual, emotional, physical and social elements that allow for students to comprehend, retain and apply knowledge and skills define the particular learning style.

Yurii Klissarov

✉ Technical University of Sofia, Faculty of Sliven
Chief Assistant in Pedagogy
Sliven, Bulgaria
e-mail: yuriiklissarov@abv.bg